

# ZAKON O PRIVREDNIM DRUŠTVIMA

1,17

## PREGLED REALIZACIJE PREPORUKA BK

Preporuke:	Prvobitno date u BK:	Značajan napredak	Određeni napredak	Bez napretka
Ortačka društva sa ograničenom odgovornošću treba propisati ZPD-om.	2013			√
Odredbe ZPD-a koje se odnose na ograničenja ovlašćenja zastupnika društva treba uskladiti sa odredbama Zakona o obligacionim odnosima.	2011			√
Potrebno je rešiti pitanja koja je se često javljaju u praksi, kao što su regulisanje dodatnih uplata člana koji je istupio iz društva, smanjenje osnovnog kapitala kod jednočlanog društva s ograničenom odgovornošću i sl.	2018			√
Jasno definisanje razloga probijanja pravne ličnosti.	2018			√
Treba otkloniti tehničke propuste u ZPD u smislu ispravljanja nedoslednosti, propisivanja jasnih procedura i nadležnosti, usklađivanja odredaba u okviru samog zakona.	2013		√	
Potrebno je preciznije urediti povećanje kapitala konverzijom potraživanja.	2016			√

## STANJE

Zakon o privrednim društvima („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019 i 109/2021) („Zakon“) stupio je na snagu 4. juna 2011. godine, a primenjuje se od 1. februara 2012. godine.

Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju Republika Srbija obavezala se da uskladi domaće pravo sa propisima koji spadaju u pravne tekovine Evropske unije. U okviru pregovora o pristupanju Republike Srbije EU posebnu ulogu ima Poglavlje 6 – Zakon, koji između ostalog obuhvata pitanja osnivanja i poslovanja privrednih društava u državama članicama EU, a u skladu sa kojima bi Republici Srbiji bili omogućeni bolji uslovi poslovanja, jednak tretman na tržištu EU, pojednostavljene procedure i mogućnost uspostavljanja novih oblika privrednih subjekata. Zakon je pokazatelj napretka u usklađivanju privrednog zakonodavstva Republike Srbije sa komunitarnim pravom Evropske unije, što je značajno za proces pristupanja Republike Srbije EU.

Glavne karakteristike Zakona su:

- implementacija normi koje su usklađene sa zakonodavstvom Evropske unije;
- usklađivanje sa Zakonom o tržištu kapitala;
- prevazilaženje određenih problema koji su bili karakteristični za prethodnu regulativu;
- razlikovanje (javnih) akcionarskih društava od drugih oblika organizovanja i;

- jednodomni i dvodomni sistem upravljanja.

Poslednje izmene Zakona bile su u novembru 2021. godine, što je sedmi put da se Zakon menja od kada je donet pre deset godina. Poslednji amandmani uveli su razne promene, kao što su:

- Svako društvo mora da se registruje za korišćenje usluga e-uprave.
- Društva mogu imati samo pravna lica kao direktore.
- Odredbe o odobravanju poslova kada postoji lični interes sadrže više detalja i obaveza.
- Postoje nove (nejasne) odredbe u vezi sa (i) ugovorom između društva i novog člana u vezi sa prenosom udela, i (ii) ništavosti ugovora o prenosu udela (kao što je detaljnije objašnjeno u nastavku).
- Više informacija mora biti registrovano u vezi sa sedištem društva.
- Za sva lica upisana u registar privrednih društava (direktor, član, član nadzornog odbora i dr.) pol je obavezan podatak za registraciju.
- Svako akcionarsko društvo mora da akcionaru, koji je pokrenuo postupak protiv društva po osnovima predviđenim Zakonom, pruži informacije u vezi sa sudskim sporom (čak i ako u redovnom poslovanju takve informacije ne bi bile dostupne tom akcionaru).
- Ukupna primanja direktora (akcionarskog društva) obuhvataju zaradu ili druge naknade predviđene ugovorom o radu/ugovorom o pravima i obavezama direktora i mogu uključivati pravo na podsticaje kroz

dodelu akcija društva ili drugog povezanog lica društva. Takođe, akcionari koji imaju najmanje 5% akcija sada imaju pravo uvida u dokumentaciju i podatke o visini i strukturi ukupne naknade za svakog direktora i člana nadzornog odbora.

- Javna akcionarska društva sada imaju obavezu da pripreme politiku kojom će se detaljno regulisati fiksni i varijabilni delovi naknada direktorima i članovima nadzornog odbora. Takvu politiku usvaja skupština akcionara i sve isplate moraju biti izvršene u skladu sa tom politikom. Takođe, detaljan izveštaj o naknadama direktorima i članovima nadzornog odbora mora da bude deo godišnjih finansijskih izveštaja društva, podleže reviziji i mora biti javno dostupan najmanje 10 godina.

## POBOLJŠANJA

Nema poboljšanja u smislu ispunjenja preporuka koje su objavljene u prošlogodišnjem izdanju Bele knjige, ali postoje određena poboljšanja koja su rezultat poslednjih izmena i dopuna Zakona. To se prvenstveno odnosi na sledeće:

- Do sada, društva su imala obavezu da imaju bar jedno fizičko lice kao direktora. Više ne postoji takva obaveza, te su društva u mogućnosti da imaju i samo pravna lica kao direktore.
- Ukoliko vlasnik prostorija nije pristao na registraciju sedišta društva u njegovim prostorijama, vlasnik ima pravo da podnese tužbu kojom traži brisanje adrese registrovanog sedišta tog društva. Ako društvo ne registruje novu odgovarajuću adresu u roku od 30 dana od pravosnažne sudske odluke kojom se usvaja tužbeni zahtev vlasnika, registar privrednih društava ima pravo da pokrene postupak prinudne likvidacije nad tim društvom. Ova novina ima očigledan cilj da se otklone problemi koji su se javljali u praksi u vezi sa lažnim adresama i adresama na lokacijama bez saglasnosti vlasnika.
- Vredi napomenuti da je prethodnim izmenama uvedeno:
- institut rezervisanog sopstvenog udela u DOO koji, u suštini, omogućava društvu da zaposlenima pravo na sticanje udela u društvu. Preciznije, pravo na sticanje udela, koji je neprenosivi finansijski instrument, daje odobrenom imaoocu (ne mora biti zaposleni) pravo na sticanje udela na određeni dan (dan dospeća) po određenoj ceni, ako su ispunjeni određeni uslovi.
- raspodela dobiti zaposlenima.

Ovi instituti pružaju mogućnost DOO da stimuliše svoje zaposlene da svoje poslove obavljaju na najbolji mogući način u formi koja ranije nije bila predviđena, pružajući im mogućnost da postanu članovi tog društva, po ugledu na društva i ekonomske sisteme EU i SAD. Do sada je ovu opciju koristilo samo ograničen broj društava – pun efekat ove mogućnosti tek treba da se postigne u praksi.

Takođe, u pogledu registracionih aspekata, ima poboljšanja - sada član može podneti zahtev za registraciju razrešenja zastupnika ako nema već imenovanog novog zastupnika, što ranije nije bilo moguće.

Do pozitivnih pomaka je takođe došlo kroz postupak saradnje APR-a sa Narodnom bankom Srbije, Poreskom upravom, Upravom za sprečavanje pranja novca i tržišnom inspekcijom, na način što je omogućena brza i efikasna razmena podataka o privrednim subjektima.

Takođe, uvođenjem mogućnosti osnivanja jednočlanog i višečlanog društva sa ograničenom odgovornošću elektronskim putem znatno je pojednostavljena procedura osnivanja.

## PREOSTALI PROBLEMI

Jedan od nedostataka Zakona je nepostojanje ograničene odgovornosti ortaka u ortačkom društvu. Postojanje takvog instituta bilo bi naročito od značaja za profesionalna ortačka društva kojima bi trebalo omogućiti zaštitu u vidu ograničene odgovornosti, pri čemu bi treća lica bila zaštićena od rizika putem osiguranja od odgovornosti.

Poslednjim izmenama uvedena je prilično zbunjujuća odredba koja zahteva da, da bi treće lice postalo član DOO, mora da se zaključi ugovor između te strane i samog društva (lice koju imenuje skupština društva potpisuje u ime društva). Čini se da je svrha ovog amandmana bila da pruži pravni osnov za postojeću praksu u slučaju povećanja osnovnog kapitala od strane trećeg lica, gde je Agencija za privredne registre („APR“) zahtevala da se ugovor o pristupanju potpiše između postojećih i novih članova. S druge strane, prema APR-u, ova odredba će se primenjivati samo u posebnim (u praksi veoma retkim) slučajevima kada je osnivačkim aktom društva predviđeno da je za prenos udela na treće lice potrebna saglasnost samog društva. Postoji zabrinutost da je formulacija odredbe takva da se ova

odredba, izgleda, primenjuje čak i ako treće lice postane član sticanjem udela od postojećeg člana. Čini se da zahtevanje takvog ugovora ne samo da nema svrhu, već je i štetno za status manjinskih članova u DOO. Čini se da ova odredba može dati pravo većinskim članovima da blokiraju manjinske članove da zakonito prenesu svoje udele na treća lica (blokiranjem potpisivanja takvog ugovora na nivou skupštine društva). Deluje da ovo nije bila namera zakonodavca, već da je očigledno u pitanju nesrećna nuspojava.

Poslednje izmene takođe sadrže odredbu da, ako je sudskom presudom utvrđena ništavost ugovora o prenosu udela, strane mogu da zahtevaju od APR-a promenu vlasnika predmetnog udela. Nije jasno da li će ovaj novouvedeni član imati prednost nad principom pouzdanja u registrovane podatke, imajući u vidu da strane ne mogu da snose negativne posledice ako su se oslanjale na registrovane podatke (što je od najveće važnosti za sigurnost pravnog prometa), i da li bi naknadni sticaoci udela (u slučaju lanca prodaje udela), koji su postupali u dobroj veri, snosili posledice u pogledu svojine na udelu, ukoliko bi se utvrdila ništavost prava jednog od prethodnih prodavaca u lancu prodaje. Nadamo se da će ova kontroverza biti razrešena u sudskoj praksi u korist principa pouzdanja, ali do tada ostaje velika pravna nesigurnost.

U pogledu slične teme, Zakon dozvoljava da se u osnivačkom aktu društva propisuju različita ograničenja (u vezi sa prenosom udela). Međutim, ne postoje propisane posledice ako se takva ograničenja prekrše, što može limitirati praktične aspekte ograničenja predviđenih osnivačkim aktom.

Poslednjim izmenama je takođe pojačan „mehanizam“ u vezi sa odobravanjem transakcija koje uključuju lični interes. Paralelno sa generalnim komentarom da se ove obaveze mogu smatrati previše otežavajućim, u svakom slučaju bi trebalo: (i) pojasniti da nema potrebe za objavljivanjem detalja o transakciji sa povezanim licima, ako postoji izuzetak od obaveze da se odobri predmetna transakcija sa ličnim interesom, (ii) razjasniti da li se izuzetak koji se odnosi na Republiku Srbiju odnosi samo na transakcije koje uključuju Republiku Srbiju ili transakcije sa društvima u kojima je Republika Srbija član (bez obzira da li je Republika Srbija strana u odnosnoj transakciji); (iii) omogućiti da se ove transakcije naknadno odobre.

„Standardni“ komentar o elektronskom potpisivanju u okviru srpskog zakonodavstva treba posmatrati i iz ugla potpisivanja odluka organa društva – u Srbiji bi trebalo da budu prihvatljivi elektronski potpisi priznati u drugim zemljama (a ne samo kvalifikovani elektronski sertifikati izdati u Srbiji). Ovo bi značajno ubrzalo poslovne aktivnosti.

U vezi sa odgovornostima zastupnika, potrebno je (i) uskladiti dužnost zabrane konkurencije sa propisima o zapošljavanju, (ii) reflektovati odredbe koje se odnose na odgovornost direktora u akcionarskim društvima (član 415) na DOO, (iii) razjasniti da li se na zastupnike ogranaka i predstavništava primenjuju fiducijarne dužnosti. Takođe, Zakon bi trebalo da propiše posledice ukoliko odluke različitih organa upravljanja (npr. odbora direktora) nisu donete u skladu sa zakonom.

Odredbe Zakona kojima se ograničavaju ovlašćenja zastupnika za zastupanje društva su u suprotnosti sa relevantnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima. Trebalo bi da bude jasno da se primenjuju odgovarajuće odredbe Zakona, kao *lex specialis*.

Trenutno se svaka dividenda isplaćena između redovnih skupština akcionara smatra privremenom dividendom (što prouzrokuje dodatne obaveze za društva). Nema razloga da se raspodela dividendi (koja predstavlja dobit na osnovu godišnjih finansijskih izveštaja) izvršena nakon redovne skupštine akcionara smatra privremenom dividendom tj. trenutni pristup je previše formalističan.

Pitanje koje i dalje ostaje nerešeno, jeste slučaj člana koji je istupio iz društva i koji je vršio dodatne uplate, koje nisu vraćene, a istovremeno odredbe ugovora o prenosu udela ne regulišu ovo pitanje.

Odredba koja zabranjuje jednočlanom društvu sa ograničenom odgovornošću da stekne sopstveni udeo predstavlja još jednu u nizu nedoslednosti Zakona koja je u suprotnosti sa odredbama Zakona o statusnim promenama.

Jedan od nedovoljno jasno razrađenih instituta Zakona je institut probijanja pravne ličnosti. Prilikom navođenja razloga za probijanje pravne ličnosti, zakonodavac je nespretnom formulacijom ostavio otvoreno pitanje da li su navedeni razlozi jedini zbog kojih se može primeniti ovaj institut ili su navedeni *exempli causa*.

Pitanje povećanja osnovnog kapitala društva konverzijom potraživanja prema društvu u osnovni kapital predviđeno je članom 146, stav 1, tačka 3, kao i članom 295. Sâm Zakon ne daje precizno objašnjenje u pogledu same procedure i uslova konverzije, što bi trebalo delimično biti izmenjeno novim izmenama i dopunama ZPD-a. Takođe, potrebno je razjasniti da li je procena spoljnog eksperta uvek potrebna

kada se osnovni kapital povećava nenovčanim ulogom.

Članom 295 je zabranjena konverzija duga kod javnih akcionarskih društava, što je suprotno članu 67, stavu 4, tački 3) Zakona o poreskom postupku i poreskoj administraciji, te je neophodno izvršiti usklađivanje ova dva zakona. Dodatno, praksa APR-a po ovom pitanju je neujednačena.

### PREPORUKE SAVETA

- Ortačka društva sa ograničenom odgovornošću treba propisati Zakonom.
- Nove nejasne odredbe u vezi sa (i) ugovorom između društva i novog člana povodom prenosa udela, i (ii) ništavosti ugovora o prenosu udela, treba da budu izmenjene kako bi se izbegla pravna nesigurnost.
- Odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje se odnose na ograničenja ovlašćenja zastupnika društva treba uskladiti sa odredbama Zakona.
- Posledice za povredu ograničenja prenosa udela predviđenih osnivačkim aktom bi trebalo da budu propisane zakonom.
- Posledice za donošenje odluka različitih organa društva (kao što je odbor direktora) suprotno zakonu bi trebalo da budu propisane Zakonom.
- Potrebno je rešiti pitanja koja je se često javljaju u praksi, kao što su regulisanje dodatnih uplata člana, e-potpisivanje, odgovornost zastupnika, povećanje osnovnog kapitala i odobrenje transakcija koje uključuju lični interes
- Razlika između obične i privremene dividende treba da bude propisana na manje formalistički način.
- Jasno definisanje razloga probijanja pravne ličnosti.
- Treba otkloniti tehničke propuste u Zakonu u smislu ispravljanja nedoslednosti, propisivanja jasnih procedura i nadležnosti, usklađivanja odredaba u okviru samog Zakona.